

7. Дзеркало (настрої і стереотипи населення України). [Електрон. ресурс] //ЦСД»Софія» [веб-сайт].– Режим доступу: <http://www.sofia.com.ua/page42.html>. – Назва з екрану.

8. Ровесники незалежної України: думки, інтереси, громадянські позиції [Електрон. ресурс] //Фонд Демократичні ініціативи [веб-сайт]. –Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/poll>. – Назва з екрану.

СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ «ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ» СТУДЕНТОВ АГРАРНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В. В. Моисеев

***Анотация.** В статье раскрыта сущность понятия «военно-патриотическое воспитание», которое рассматривается как систематическая, системная, целеустремленная, идейно-воспитательная деятельность по формированию морально-психологических, нравственных, идейно-политических личностных образований, необходимых для защиты Родины, ее экономической и военной мощи, экологической и продовольственной безопасности. Обоснованно специфика военно-патриотического воспитания студентов аграрных высших учебных заведений.*

***Ключевые слова:** военно-патриотическое воспитание, национально-патриотическое воспитание, воспитание студенческой молодежи, патриотизм, гражданственность.*

THE ESSENCE OF THE CONCEPT "MILITARY AND PATRIOTIC EDUCATION" OF STUDENTS OF AGRICULTURAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

V. V. Moiseev

***Abstract.** The article reveals the essence of the concept "military and patriotic education", which is considered as systematic, systemic, purposeful, ideological and educational activities for the formation of moral-psychological, moral, ideological and personal political education that is necessary to protect the homeland, its economic and military power, environmental, and food security. The specification of the military and patriotic education of students of agricultural higher educational establishments has been justified.*

***Key words:** military and patriotic education, national patriotic education, the education of student youth, patriotism, civic consciousness.*

УДК 316.628:316.361-053.81

МОТИВАЦІЯ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Л. М. ОМЕЛЬЧЕНКО, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи та психології

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: omelchenko2006@ukr.net

© Л. М. Омельченко, 2016

Анотація. Складна соціально-політична ситуація в Україні, а також євроінтеграційні процеси, що позначилися трансформацією системи суспільних цінностей, зумовили актуальність дослідження сім'ї не лише як інституту соціалізації, а насамперед як джерела психічного ресурсу будь-якої особистості. Свідченням чого стали численні соціологічні опитування, здійснені упродовж 2014-2015 років. Особливого значення нині набувають наукові розвідки, присвячені психологічним механізмам та закономірностям сімейної взаємодії молодого українського подружжя. Оскільки мотив пов'язаний з окресленням далеких перспективних цілей, а також зі сприйняттям людиною цілей і завдань у самій діяльності, то результативна мотиваційна установка відіграє провідну роль у детермінації діяльності, особливо якщо її процесуальний компонент (тобто процес діяльності) викликає негативні емоції. Отже, основну увагу нашого дослідження становлять мотиви укладення шлюбу молодими українцями. Використання стандартизованих методик психологічного дослідження, методу теоретичного аналізу та методів математичної статистики дали змогу виокремити основні мотиви укладення шлюбу: кохання, вагітність дружини, прагнення покращити матеріальне благополуччя, спільність (близькість) духовно-моральних інтересів, близькість життєвих поглядів, утеча від батьків.

Ключові слова: сім'я, молода сім'я, мотиви укладення шлюбу сучасною молоддю, узгодження сімейних цінностей.

Актуальність (Introduction). Сім'я – первинна соціальна група, що відображає найменші зміни соціуму. Сімейні відносини – це складова суспільних взаємозв'язків, важливий компонент національної культури, тому ця соціальна група має фундаментальне значення як для цілого суспільства, так і для окремої особистості. Особливої значущості вона набуває в нинішній ситуації соціально-політичної нестабільності та культурно-економічної євроінтеграції, що зумовлюють трансформацію системи цінностей. Тому саме сім'я більшістю населення України визнана найголовнішою цінністю (з психологічного кута зору – важливим ресурсом особистості), що підтверджується низкою соціологічних досліджень, здійснених упродовж 2014-2015 рр.

Неабияку роль у розвитку сучасного українського соціуму відіграє молода сім'я, адже саме на цей період життєдіяльності зазначеної соціальної групи припадають досить непрості процеси адаптації та інтеграції, вироблення образу «Ми» шлюбних партнерів, формування позитивної сімейної міфології, утвердження сімейного сценарію, народження дітей, процес первинної соціалізації особистості, реалізація значущих індивідуальних якостей кожного зі шлюбних партнерів. Одним словом, стан молодої сім'ї визначає рівень майбутнього українського суспільства. Отже, глибоке усвідомлення психологічних закономірностей розвитку молодої сім'ї неможливе без аналізу мотивів укладення шлюбу подружжя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Численні наукові дослідження (К. Юнг, Е. Берн, Ю. Азаров, В. Сисенко, М. Обозов, Т. Жаровцева, Г. Батищева, З. Зайцева, Л. Коваль, Г. Бевз, І. Пеша та ін.) свідчать про актуальність потреби психологічного вивчення шлюбу, пошуку закономірностей функціонування сучасних молодих родин.

До проблем молодої сім'ї зверталися такі науковці, як от: Т. Алексеєнко, Ю. Хямяляйнен, О. Черкасова (формування педагогічної культури молодих

батьків); В. Сухомлинський, З. Зайцева, Д. Луцик, Л. Верб, В. Кравець (підготовка молоді до сімейного життя); Н. Гордєєва, А. Бєсєдін, О. Бєзщотнова, (девіації сімейно-шлюбних відносин), А. Дмитренко, А. Обозова, Ю. Олійник, В. Сисенко (психологічні основи факторів подружньої сумісності). А втім, незважаючи на широкий спектр наукових досліджень у галузі профілактики сімейних розладів, проблема вивчення мотивації шлюбу є недостатньо дослідженою.

Метою (Purpose) нашої публікації є висвітлення результатів дослідження мотивації укладення шлюбу сучасною українською молоддю.

Методи (Methods). У дослідженні були використані методи теоретичного аналізу, порівняння, анкетування, тестування (методика РОД А. Волкової), методи математичної статистики (визначення коефіцієнта парної кореляції між показниками).

Результати (Results). Поняття «мотив» С. Занюк трактує як спонукання до діяльності, заохочувальну причину дій і вчинків (тобто те, що примушує людину до дій). Він наголошує: «Результативний складник мотивації, з одного боку, пов'язаний з окресленням далеких перспективних цілей, а з іншого – зі сприйняттям людиною цілей і завдань у самій діяльності. Результативна мотиваційна установка відіграє провідну роль у детермінації діяльності, особливо якщо її процесуальний компонент (тобто процес діяльності) викликає негативні емоції» [2, с. 9]. Більшість науковців поняття «мотивація» пояснюють як сукупність мотивів людської діяльності. Саме під таким кутом зору в нашому дослідженні розглядаються зазначені поняття.

На думку С. Ковальова, мотивація шлюбу охоплює такі складові: кохання, духовну близькість, матеріальний розрахунок, психологічну відповідність, моральні принципи [3].

Одним із провідних дослідників сімейних стосунків С. Голод виокремив досить співзвучні попередній науковій розвідці мотиви: кохання, духовна близькість, розрахунок, психологічна адекватність, моральні міркування [1].

У свою чергу Дж. Мюріел відповідно до мотивації подружніх стосунків виділив такі типи шлюбів: шлюб із розрахунку; одруження задля духовної спілки; романтичний шлюб; шлюб-побратимство; одруження за коханням [4].

Відомий представник глибинної психології К. Юнг звертав увагу на певну обмеженість здатності молоді людини розуміти себе та інших. У своїй статті «Шлюб як психологічні стосунки» він зазначає: «У дитини свідомість виринає із глибин несвідомого душевного життя спочатку у вигляді окремих острівців, які поступово об'єднуються в один «континент» – зв'язну свідомість: наявність такої свідомості свідчить про можливість створення психологічних стосунків, оскільки зв'язна свідомість завжди є «Я»-свідомістю. А для усвідомлення самої себе, людина повинна вміти відрізнити себе від інших. Ця різниця зумовлює появу стосунків. Хоча статево зрілі молоді люди уже характеризуються наявністю «Я»-свідомості, однак «минуло не так уже й багато часу з того моменту, коли вони вийшли із туману несвідомого», а отже, вони ніби перебувають у «затінку» несвідомого – мають доступ лише до неповного пізнання як іншого, так і самого себе. Тому вести мову про усвідомлення мотивів інших і своїх власних у юнацькому віці передчасно [8]. Тому вибір шлюбного партнера часто може здійснюватися несвідомо.

Розглядаючи мотиви вибору шлюбного партнера, відомий науковець особливу увагу звертає на роль батьківського впливу. Пояснюючи його значущість, визначальним фактором називає ставлення до батьків, яке поділяє на

два типи: свідоме й несвідоме. Свідома любов до батька й матері сприяє вибору партнера схожого на батька чи матір. Несвідомий зв'язок (який не може свідомо виявлятися у вигляді любові) ускладнює такий вибір.

Аналіз теоретичних джерел дав нам можливість дійти висновку: мотивація шлюбу є складним феноменом, установити чітку межу між свідомим та несвідомим мотивом шлюбної активності молодій людині досить непросто.

Дослідження мотивації шлюбу ми проводили упродовж 2015 року, загальна вибірка становила 150 молодих сімей, подружній стаж яких не перевищував 5 років. До групи досліджуваних увійшли сімейні пари із усіх регіонів України. Вибірку становили молоді сім'ї, які уклали офіційно зареєстрований, церковний, цивільний шлюб, а також шлюб за контрактом.

Результати наших досліджень (таблиця 1) свідчать: більшість сучасних молодих сімей (109 – 73% опитаних) основним мотивом створення сім'ї вважає почуття кохання. Цей факт підтверджується попередніми науковими дослідженнями (В. Зацепін, Л. Філюкова, О. Обозова, В. Штільбанс).

Таблиця 1

Мотиви укладення шлюбу

№ з/п	Мотиви	Чоловіки (%)	Жінки (%)	Середнє (%)
1	Кохання	70	76	73
2	Вагітність дружини	10	8	9
4	Прагнення покращити матеріальне благополуччя	8	10	9
3	Спільність (близькість) духовно-моральних інтересів	3	2	2,5
5	Близькість життєвих оглядів	4	1	2,5
6	Втеча від батьків	5	3	4

На нашу думку, такий високий відсоток зазначеного мотиву укладення шлюбу вказує на сформованість підвищеної емоційності. Наше узагальнення підтверджується результатами попередніх досліджень Так, Л. Філюкова, зазначає, що переважна кількість шлюбів нині укладається за коханням, а отже, зростають і взаємні морально-етичні вимоги членів подружжя [6]. Проте ми більше схилиємося до думки, що така мотивація, найімовірніше зумовлюватиме своєрідну асиметричність у ставленні до шлюбного партнера та самоставлення. За допомогою методики «Рольові очікування та домагання» (РОД) А. Волкової [7], нам вдалося простежити певну закономірність: для шлюбної взаємодії більшості пар, які основним мотивом визначили кохання, притаманне неспівпадіння очікувань та домагань [5]. Так, за високого рівня очікувань до шлюбного партнера, як правило, прослідковується досить незначний рівень домагань до виконання власних шлюбних обов'язків. Тому узгодження сімейно-шлюбних цінностей чоловіка й дружини – характеристика досить незначної кількості сімей. Більшості подружніх пар притаманне розходження в оцінці значущості різних сфер сімейної взаємодії а також власного внеску та спроможностей шлюбного партнера. Через це кількість конфліктогенних зон у взаємодії шлюбних партнерів досить висока (таблиця 2).

Таблиця 2

**Узгодження сімейних цінностей шлюбних партнерів,
які мотивом шлюбу визнали кохання**

П №	Відсоток сімейних пар	Кількість конфліктогенних сфер
1	6	не більше 3
2	12	4
3	10	5
4	36	6
5	35	7
6	1	9

Аналіз показників таблиці засвідчує: при граничному показникові 3, у більшості сімейних пар (94 %) виявлено перевищення граничної межі узгодження шлюбно-сімейних цінностей. Отже, наявність самого почуття кохання не є гарантією стабільної, функціональної сім'ї. Ми припускаємо, що часто за поняттям «кохання» молоді люди приховують неусвідомлені мотиви. Однак не заперечуємо й того факту, що молоді сімейні пари, мотивовані вищим рівнем даного почуття, мають значний самовідновлювальний потенціал, проте пов'язувати поняття стабільності шлюбу лише з наявністю вищезазначеного емоційного стану не можна. Усвідомлення власної індивідуальності є важливим елементом налагодження міжособистісних зв'язків, однак посилена увага до власної особистості може зумовити формування егоїстичних рис характеру, завищеної самооцінки, що породжує труднощі інтеракцій. Отже, любов до самого себе може бути лише складовою базису кохання.

Нами був виявлений ще один (порівняно з попередніми дослідженнями) мотив укладення шлюбу – втеча від батьків. У нашому дослідженні кількість молодих шлюбних партнерів, які зазначили даний мотив, була не великою, тому ми не здійснювали його детальний аналіз.

За допомогою методів математичної статистики ми здійснили дослідження прямих кореляційних зв'язків між усередненим значенням узгодження шлюбно-сімейних цінностей та рівнем конфліктності шлюбних пар (оскільки показники дисперсій результатів відповідей вибірок жінок та чоловіків не мали значущої статистичної різниці: стандартне відхилення – 4,57 і 4,48 відповідно). Результати виявилися такими: $\sigma = -0,847$. Від'ємний результат кореляційного аналізу свідчить про обернену залежність ознак: чим вищий рівень узгодженості, тим нижчий рівень конфліктності молодих подружніх пар.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, дослідження мотивації шлюбу сучасної української молоді дає можливість виявити такі особливості: 1) основними мотивами шлюбу сучасної української молоді є: кохання, вагітність дружини, прагнення покращити матеріальне благополуччя, спільність (близькість) духовно-моральних інтересів, близькість життєвих поглядів, втеча від батьків; 2) більшість молодих українських сімей головним мотивом укладення шлюбу визнає кохання; 3) зазначений мотив зумовлює різні явища на стадії сімейної адаптації та інтеграції: завищену емоційність; асиметрію оцінки очікувань та домагань шлюбних партнерів; 4) мотив кохання не є чинником, що зумовлює стабілізацію шлюбно-сімейних стосунків та узгодження сімейних цінностей. Перспективами подальших наших досліджень є виявлення причин формування мотиву «втеча від батьків» та обґрунтування психологічних характеристик шлюбних партнерів.

Список використаних джерел

1. Голод С.И. Удовлетворенность супружеством как фактор стабилизации семьи / Редкол.: Васильева Э.К. и др. – М.: Финансы и статистика, 1982. – 62 с.
2. Занюк С.С. Психологія мотивації: Навчальний посібник / С.С. Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
3. Ковалёв С.В. Психология современной семьи: Информационно-методические материалы к курсу «Этика и психология семейной жизни» / С.В. Ковалёв. – М.: Просвещение, 1988. – 208 с.
4. Мюриэл Дж. Брак и любовь / Дж. Мюриэл. – М.: Прогресс, 1985. – 192 с.
5. Омельченко Л.М. Психолого-педагогічні методи діагностики та корекції конфліктних подружніх стосунків у молодій сім'ї / Л.М. Омельченко // Науковий вісник НАУ. – К.: НАУ, 2005. – № 69. – С. 234 – 243.
6. Филюкова Л.Ф. Современная молодая семья / Под ред. И.И. Жбанковой – Минск: Наука и техника, 1986. – 80 с.
7. Шнейдер Л.Б. Основы семейной психологии: Учеб. пособие. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: МОДЭК, 2013. – 928 с.
8. Юнг К.Г. Брак как психологическое отношение [Электронный ресурс] / К.Г. Юнг. – Режим доступа: [htt: // www / deol. ru / culture / astrolog / brak](http://www/deol.ru/culture/astrolog/brak).

References

1. Golod S.I. Udovletvorennost' supruzhestvom kak faktor stabilizacii sem'i / Redkol.: Vasil'eva E.K. i dr. – M.: Finansy i statistika, 1982. – S. 57 – 62.
2. Zaniuk S.S. Psykholohiia motyvatsii: Navchalnyi posibnyk / S.S. Zaniuk. – K.: Lybid, 2002. – 304 s.
3. Kovaljov S.V. Psihologija sovremennoj sem'i: Informacionno-metodicheskie materialy k kursu «Jetika i psihologija semejnoj zhizni» / S.V. Kovaljov. – M.: Prosveshhenie, 1988. – 208 s.
4. Mjuriel Dzh. Brak i ljubov' / Dzh. Mjuriel. – M.: Progress, 1985. – 192 s.
5. Omelchenko L.M. Psykholoho-pedahohichni metody diahnostyky ta korektsii konfliktnykh podruznykh stosunkiv u molodii sim'i / L.M. Omelchenko // Naukovyi visnyk NAU. – K.: NAU, 2005. – № 69. – S. 234 – 243.
6. Filjukova L.F. Sovremennaja molodaja sem'ja / Pod red. I.I. Zhbankovoj – Minsk: Nauka i tehnika, 1986. – 80 s.
7. Shnejder L.B. Osnovy semejnoj psihologii: Ucheb. posobie. – M.: Izdatel'stvo Moskovskogo psihologo-social'nogo instituta; Voronezh: MODEK, 2013. – 928 s.
8. Jung K.G. Brak kak psihologicheskoe otnoshenie [Elektronnij resurs] / K.G. Jung. – Rezhim dostupu: [htt: // www / deol. ru / culture / astrolog / brak](http://www/deol.ru/culture/astrolog/brak).

МОТИВАЦИЯ ЗАКЛЮЧЕНИЯ БРАКА СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ: ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Л.М. Омельченко

Аннотация. Сложная социально-политическая ситуация в Украине, а также евроинтеграционные процессы, определяющие трансформацию системы общественных ценностей обусловили актуальность исследования семьи как института социализации, и прежде всего как источника психического ресурса любой личности. Особое значение приобретают исследова-

ния психологических механизмов и закономерностей семейного взаимодействия молодых супругов. Поскольку мотив связан с описанием далеких перспективных целей, а также с восприятием человеком целей и задач в самой деятельности, то результативная мотивационная установка играет ведущую роль в детерминации деятельности, особенно если ее процессуальный компонент (т. е. процесс деятельности) вызывает негативные эмоции. Следовательно, основное внимание исследования обращено на мотивы заключения брака молодыми украинцами. Использование стандартизированных методик, теоретического анализа и методов математической статистики позволили выделить основные мотивы заключения брака: любовь, беременность жены, стремление улучшить материальное благополучие, общность (близость) духовно-нравственных интересов, близость жизненных взглядов, убежание от родителей.

Ключевые слова: семья, молодая семья, мотивы заключения брака современной молодежью, согласование семейных ценностей.

MOTIVATION OF MAKING MARRIAGE BY MODERN YOUTH: PSYCHOLOGICAL ASPECTS

L.M. Omelchenko

Abstract. The difficult social and political situation in Ukraine and European integration processes that impact transformation of the system of social values led to the relevance of research not only the family as an institution of socialization, but firstly as a source of mental life of any individual. Of particular importance is the study of psychological mechanisms and patterns of family interaction of young couple. As motive related with distant outlining long-term goals, as well as to the perception of human goals and tasks in the most activities, motivational attitude plays a leading role in the determination of activity, especially if it is a procedural component causes negative emotions. Consequently, the focuses of research are reasons for making marriage by young Ukrainian. The main motivation for the marriage is: love, wife's pregnant, wish to improve the material well-being, community (proximity) spiritual and moral interests, proximity life views, escape from parents.

Keywords: family, young family, the motives for marriage of modern youth, the harmonization of family values.

УДК: 378:316.653/.658-057.87

ДІАГНОСТИКА СКЛАДОВИХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У СТУДЕНТІВ АГРАНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

М. В. ПАЛАГНЮК, здобувач кафедри соціальної педагогіки
та інформаційних технологій в освіті

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: MariannaPa@i.ua

Анотація. Наведено результати дослідження громадянської позиції у студентів ВНЗ аграрного профілю, яке проводилося з метою вивчення підходів і пошуку можливостей для створення методики виховної роботи зі

© М. В. Палагнюк, 2016